

**KONGL. MAJ:TS
BEFALLNINGSHAFVANDES**

UTI

Wester-Norrlands Län

TILL

KONGL. MAJ:IT

I UNDERÅNIGHET AFGIFNE

FEMÅRS-BERÄTTELSE,

för Åren 1828, 1829, 1830, 1831 och 1832.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS P. A. NORSTEDT & SÖNER,

1834.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Wester-Norrlands Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne Femårs-berättelse, för Åren 1828, 1829, 1830, 1831 och 1832.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB).

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

**KONGL. MAJ:TS
BEFALLNINGSHAFVANDES**

UTI

Wester-Norrlands Län

TILL

KONGL. MAJ:IT

I UNDERÅNIGHET AFGIFNE

FEMÅRS-BERÄTTELSE,

för Åren 1828, 1829, 1830, 1831 och 1832.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS P. A. NORSTEDT & SÖNER,

1834.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaffenhet.....	1.
§ 2. Invånare.....	2.
§ 3. Näringar.....	4.
Jordbruk.....	4.
Boskaps-skötseln.....	5.
Skogarne.....	7.
Bergsrörelse.....	8.
Fabriker, bruk och andre näringar, som icke tillhöra bergsrörelsen.....	9.
Binäringar.....	9.
Handel.....	11.
§ 4. Politisk författning.....	12.
Kammar-verk.....	12.
Stats-bidrag.....	12.
Politi.....	13.
§ 5. Städer.....	15.
Hernösands stad.....	15.
Sundsvalls stad.....	17.

Tabellbilaga

Uträkning öfver Medium af nedannämnde Fem årens

Markegångs Taxor, uti Wester-Norrlands Län

Tabell för Landet inom Wester-Norrlands Län

Tabell för Städerne uti Wester-Norrlands Län

§ 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

Sedan Nordmalings socken år 1810 till Westerbotten, och landskapet Jemtland till särskilt Län afskildes, består Wester-Norrlands Höfdingedöme endast af landskaperna Medelpad och Ångermanland. Dess läge är emellan 62 gr. 15 min. och 64 gr. 30 min. nordlig latitud. Det gränsar i söder till Helsingland i Gefleborgs Län, i vester till Jemtland, i norr till Westerbottens Län och i öster till Bottniska viken. Länets största bredd är, i norra Ångermanland, ifrån Grunsunda sockens hafsstrand rätt i vester till Jemtlands gränsen 16 mil, och i södra Ångermanland från Hernösand till samma gräns, nordvest vid Tåsjo socken, omkring 30 mil. Afsmalande emot sydligaste delen af Ångermanland, utvidgar landet sig åter i Medelpad, så att dess gränslinie emot Helsingland är 14 mil lång. Största längden från söder till norr är 22 mil och Länets areal-vidd 217 qvadrat mil, hvaraf Medelpad innehåller 60 och Ångermanland 157 qvadrat mil.

Landet är öfverallt uppfyllt af berg och genom dem indeladt i större och mindre dalar. I alla dess delar, förekomma sjöar, skogar och kärr, men öppna slätter sällan. Ibland vattendragen, är Ångerman-elfven störst. Denna, ledande sitt ursprung från Åsele Lappmark i Westerbottens Län och förstärkt af flere vattendrag från Jemtland, utfaller i hafvet vid Hernösand. Räknadt derifrån, är hon segelbar 6 mil eller till Nylands lastnings-plats i Ytterlännäs socken för fartyg af hvad storlek som helst, och 10 mil eller till Sollefteå bruk för mindre farkoster. Sedan möta de så kallade forssarne med längre och kortare mellanskof af spakare eller djupare vatten, i hvilken del af elfven trädverks-flottning låter sig verkställas, flere mil efter elfvens särskilta grenar, till berörde bruk. Öfrige större elfvar äro Indahls elfven och Ljungan, begge härstammande från Jemtland och af mycken vigt för flottningen, men icke segelbara. Det är vid stränderna af dessa elfver, jemte sjöarne och hafs-kusten, som landet först blifvit odladt. Jordmonen derstädes är lera och mylla, jemte sand och myrjord, men i höglandet råder mestadels röd och hvit sand, samt sandmjuna. Skogar och kärr i för-

ening med nordligt läge göra klimatet hårdt, så att, då sommaren tillika är ganska kort, årsväxten ofta blottställes för frostskada. Under fortfarande sänkning och uttappning af sjöar och kärr, ej mindre än genom den skogsminskning, som fortsatte odlingar, jemte ett på sina ställen öfverdrifvet bräd-sågaude, medföra, har klimatet de sednare åren märkbart förändrat sig; men denna förändring synes mindre hafva kommit sommaren till godo, än de öfrige årstiderna, ibland hvilka höst och vår förlängt sig på vintrens bekostnad, afvensom vintrarne blifvit mildare.

§ 2.

Invånare.

Länets folkmängd, hvilken, vid första Femårs-Berättelsens afgifvande, utgjorde 65,968 personer och som, vid den andras meddelande, uppgått till 72,241; finnes, enligt sistlidet års mantals- och skattskrifnings-längder, förhålla sig sålunda i de 3:ne fögderier, hvaruti Länets, i afseende på administrationen, är indelt, nemligen:

		<i>Medelpads fögderi.</i>		
Skattskrifne	14,143.	
Befriade	10,535.	
			<hr/>	24,678.
		<i>Ångermanlands södra fögderi.</i>		
Skattskrifne	15,376.	
Befriade	11,199.	
			<hr/>	26,575.
		<i>Ångermanlands norra fögderi.</i>		
Skattskrifne	12,405.	
Befriade	9,795.	
			<hr/>	22,200.
hvertill kommer folkmängden i städerna				
Hernösand	1,952.
Sundsvall	1,868.
			<hr/>	tillsammans 77,273.

Invånarnes antal har följaktligen, under de sist förflutna fem åren, ytterligare ökats med 5,032 personer och på tio år med 11,305, eller 17 procent.

Till denna folkmängdens tillväxt hafva, såsom i förra berättelserne underdånigst omförmäldt är, de gynsamma omständigheterna af ett i allmänhet

godt helsotillstånd, lättade tillfällen till bosättningar genom nybygges- och torp-anläggningar samt hemmans-klyfningar, och, utom 2:ne år, tillräckliga skördar hufvudsakligen bidragit. Det visar sig emedlertid, att folkmängdens tillväxt de sista fem åren med 1241 personer understiger den för de fem förutgående, hvartill man torde böra söka anledningen dels deruti, att denna lands-ort, med öfriga Norrland, delat missödet af 2:ne års svag skörd och missväxt, dels ock att orten under de begge sista åren varit af smittkoppor hemsökt.

Med undantag af fjelltraktens inbyggare, hvilken, jemte den jord han bebor, ännu står efter i odling, äger Wester-Norrländska allmogen sådan bildning, att den, i afseende härpå icke torde eftergifva någon annan lands-orts i Riket. Folket är ock, särdeles i Ångermanland, höfligt, välvilligt och arbetsamt. Tilltagande närings-flit och håg för slöjder hafva verkat dertill, att, oaktadt missväxt-år, ortens välstånd, om ej framskridit, dock icke tillbakagått.

Deßamma gäller äfven om sedligheten. Det öfverflödiga bruket af bränvin, denna källa till osedlighet, brott och oordentlighet, har, under de onda åren, blifvit i sin förstörande fart hejdadt. Äfven härstädes har man med full visshet iakttagit, hvad andra orters erfarenhet jemväl vid handen gifvit, att bränvinsens dyrhet förnämligast motverkar dess öfverflödiga nyttjande. De onda åren och de deraf föranledda bränvins-brännings förbud hafva lärt allmogen, att bränvin kan umbäras utan äfventyr för helsa eller andra inbillade behof. Många aktningvärda landtmän hafva till och med yttrat den önskan, att denna vara blefve för alltid banulyst, hvarigenom husbönder ej eller sågo sig förbundne, att hålla den sitt tjenstefolk tillhanda, hvilket ej kan undkommas, då bränvins-tillverkning tillåten är. Och jag fruktar åtminstone icke att misstaga mig i det omdöme, att pluraliteten bland Länets hemmans-brukande allmoge skulle finna sig belåten, om bränvins-bränning inskränktes till två, högst tre månader om året.

Till fylleriets hämmande hafva de i flere församlingar inom Länets bildade nykterhets-föreningar i märklig mätto bidragit. Utan att vilja tillägga dessa föreningar någon positiv förmåga, att utrota allt bruk af bränvin, så länge varan finnes och i synnerhet så länge södra orternas stora brännerier förmå att med sin tillverkning öfversvämma äfven denna lands-ort, lär man dock icke kunna fränkänna dem den förtjenst, att, i allmänhet, hafva åstadkommit ett mätligare bränvinsens nyttjande, att hafva väckt känslan för det passande och anständiga, samt att fylleri-begärets tillfredsställande anses

för skamligt. Och huru mycket är ej redan derigenom för den goda saken vunnet.

Från detta i allmänhet gysamma förhållande gör en och annan socken i Medelpad undantag, så vidt af brottmålen mängd och art slutas får. I städerna har det för sederna menliga oskick sig inrotat, att bränvins-minu-tering idkas i köpmans-bodar, hvarigenom åtskillige af desse blifvit förvandlede till verkliga krogar; ett oskick, som visat sig svårt att utrota.

I de sednare åren har klagan mera sällan försports öfver brist på tjenste- och arbets-folk. Dagsverks-priserna uppgå öfver hufvud från 12 sk. till 16 sk. på fri kost, från 24 sk. till 32 sk. på egen kost, samt för häst och karl från 32 sk. till 1 R:dr allt banko, efter årstidens beskaffenhet.

§ 3.

Näringar.

Jordbruk. Med folkmängdens tillväxt har omtanken måst riktas på ökad sädes-produktion, medelst ett förbättradt jordbruk och utvidgade odlings-företag. Då Discont-lån lyckligtvis äro bland detta Läns allmoge nästan till namnet okände, och Banko- eller odlings-lån ej eller gagnas, har landtman-
nen mestadels inskränkt sig till sådane odlingar, hvartill egne tillgångar och egen arbetsstyrka gifvit honom medel. Men ehuru de följaktligen icke kunnat i större skala tillvägbringas, hafva de dock fortgått säkert och jemt till landtmannens verkliga fördel, under det ännu torde såsom problematiskt få antagas, om icke i Norrland, der jordbruket har att strida med ett hårdt klimat och svagare jord, odlings-företag, som med länta kapitaler åstadkommas, oftare medföra förlägenhet, än välstånd. Ej utan grundade anledningar emotses jordbrukets ytterligare tillväxt, i den mon hemmanen hiinna undergå laga skiften, och landtmanen sålunda sättes i tillfälle, att, oberoende af grannar, icke allenast förbättra den gamla odaljorden, utan ock uppbruka tjenlige odlings-lägenheter, då han kan vara öfvertygad, att de för alltid blifva en hemmanets tillhörighet. Allmogen har insett den viktiga fördelen här-af och härifrån torde man, med särdeles tillfredsställelse, få härleda det snara förtroende, som Eder Kongl. Maj:ts Nådiga skiftes-stadga i denna ort vunnit och som allt mer och mer stadgat sig.

Korn fortfar att utgöra Länets hufvudsäde, änskönt otvifvelaktigt är, att rågsädet mindre sällan misslyckas, I de trakter, der jordmonen är af bättre beskaffenhet, trädes en tredjedel af åkern och i vissa socknar hälften, hvar-

emot Fjellboernes sandiga åkrar hvarken tåla eller behöfva tråde, emedan den magra jorden, som, oskyddad af gröda, skulle alltför mycket upptorkas och ytterligare utmagra, medgifver, utan fara för ogräs, det fortsatta gödslande, hvarpå åkerns fortfarande bördighet derstädes följaktligen beror; och är ensäde af korn i dessa trakter det mest vanliga. Vexelbruk nyttjas i Länet af ganska få. Der en del af åkren, såsom berördt är, trädas, besås det öfriga eller hälften, högst två tredjedelar af åker-vidden med ungefär en sjettedel råg emot fem sjettedelar korn; hvarjemte trädas-jorden, i anseende till åkrens ringhet, begagnas för något mindre utsäde af arter, såsom ett i landet osäkert sädesslag, utan att trädets välgörande verkan deraf skall förförminskas. Å så kallade nyristor eller upplöjde mindre växande ängeskiften, är utsädet hafre, blandsäd och korn. Svedjelanden, der sådane äro att tillgå, gifva någon mindre afkastning i råg. För hvetesädd, som sällan försökes, äro ortens somrar för korta. Odlingen af potatis är i Länet allmän och förskaffar allmogen ett hufvudsakligt födoämne. Den planteras med ahl eller plog, mest på trädas-åker, som alltid året derpå besås med korn. Till husbehof odlas, kål, kålrötter och rofvor temligen allmänt, men öfrige trädgårds-växter nästan blott af ståndspersoner. Lin-afkastningen är i allmänhet tillräcklig för Länets behof och medgifver i Norra Ångermanland jemväl någon afsättning hvaremot odlingen af hampa allenast här och der idkas, äfvensom tjenlig jord för humla, på sina ställen, skall saknas.

Då missväxt ej inträffar, svarar, i medelmåttiga år, sädes-produktionen mot landets behof och lemnar, i goda, öfverskott till afsalu och till besparing för kommande svaga år, hvarmed Norrland, i följd, som synas vill, af förändrade klimatteriska förhållanden, oftare än förr, hotas.

Åkerbruks-redskapen är till beskaffenheten oförändrad.

Boskaps-skötsel, ehuru jemte jordbruket utvidgad, kan dock ej sägas hafva vunnit någon förbättring. Utom det att bästa lägenheterna af betesmarken, med odal-ängens vårdslösande, intagas till ängesland, användes det sämsta och svagaste fodret i ladugården; och då knapphet vid utfodringen tillika råder, ofta förorsakad af allmogens böjelse att, med ökade foder-tillgångar, till det yttersta öka kreaturens antal, utan beräkning, om de blifva väl och tillräckligt framfödde, måste sådant allt hafva till följd, om ej boskaps-afvelns försämring, åtminstone en mindre afkomst, än om foder-tillgången emellan färre och bättre födde kreatur fördelades. Emedlertid är ladugårds-afkastningen icke allenast tillräcklig för Länets behof, utan lemnar ock, egentligen från fjellbygden, der betet är ymnigt och godt, ett betyde-

ligt öfverskott till afsättning på andra orter. I kustlandet deremot och Länets mer bebodda trakter äro betesmarkerna ofta så otillräcklige, att boskapen måste öfver sommaren föras till så kallade fäbodas, stundom på flere mils afstånd, hvarifrån, tid efter annan, afkastningen i smör och ost hämtas. Mycken tidspillan tillskyndas härigenom hemmans-åboerne, som derjemte under sommaren lida af mjölkbrist, och tillika oftast nödgas i fäbodarne qvarlemna den gödsel-tillgång, som eljest kunnat komma jordbruket till godo. Stallfodring öfver sommaren kan vid sådant förhållande icke komma i fråga och den äger ej eller i någon del af Länet rum. Häst-kreaturen, såsom i allmänhet väl underhållna, äro derföre vanligen goda och starka; varande, till hästracens vidare förbättring, en landtbeskällare från Strömsholms stuteri till Länet afsänd och på Holms säteri stationerad.

De anstalter, som blifvit vidtagne till fårafvelus upphjelpande i Länet hafva icke haft önskad framgång och föga utsigt är för hand, att göra den till en näringsgren för orten. Egentliga orsakerna härtill äro, att betesmarkerna, utom i Fjelltrakten, merendels äro knappa och inskränkta; att de likaledes inskränkta trädes-gårderna, såsom varande i samband med den besädda delen af åkern, utan föregången afstängning, icke kunna till bete begagnas; att ängarne, för det mesta bestående af sidländ mark, eller kärr och myror, frambringa en till fårens föda både otillräcklig och otjenlig näring; att betet i fjelltrakten ogerna ålitas för färkreaturen, i anseende till svårigheten att freda dem från odjur och ändtligen, att desse kreatur, af enahanda anledning, måste med dryg kostnad vinterfödas nära 7 à 8 månader om året. Sådant lär afven förhållandet befunnits af Direktören N. E. Hoffman, hvilken, år 1831, efter Kongl. Commerce-Collegii förordnande, hitkom för att taga kunnedom om de, enligt min sista underdåniga femårs-berättelse, inrättade fem schäferier af Skottska får, emedan, i grund af hans tillstyrkande och Kongl. Commerre-Collegii förordnande, samma schäferier med nyssnämnde år upphörde.

Då mycken olikhet råder hemmanen emellan på lika skattetal, är det följaktligen svårt, att med någon tillförlitlighet bestämma foder-tillgångens förhållande mot åkervidden; men i allmänhet synes foder kunna påräknas af fem tunnland äng för hvarje tunnland af den i bruk varande åkern, samt afkastningen af den sjelfväxande eller odlade ängen uppskattas från 20 till 200 lispund hö på tunnlandet. Vid änges-odling förfäres vanligen så, att något mindre växande änges-skift årligen upp-plöjes, hvilket, innan det åter igenlägges till gräsvall, gödslas och skördas ett à två, högst tre år. Sålun-

da ej mindre än genom stenbrytning och sidländ marks dikning, hafva slot-tes-lägenheterna småningom utvidgats och hållas vid någorlunda bördighet, utan att de likväl ännu, på långt när, uppnått den förbättring, som både bör och kan åstadkommas, änskönt odlingsfliten de sednare åren onekligen något mer tagit sin riktning ditåt.

Skogarne. Någon ordentlig plan för hushållning med skogen söker man förgäfvos bland ortens allmoge, lika litet som nödig omtanka för densammas behöriga vård eller för trädplantering, så att denna angelägenhet icke allenast icke behandlas med vederbörlig omsorg, utan lemnar snarare bekymmersamma utsigter för skogarnes bestånd i framtiden. Nekas kan ej eller, att ju desse, ehuru till beskaffenhet och godhet mycket olika, i allmänhet äro tillräcklige, utom i en del socknar fram på bygden eller vid hafs- och elf-kusterne, der tillgången är så ringa, att ved och timmer måste annorstädes anskaffas. Och då det egentligen är genom en öfverdrifven brädsågning och bjälkhuggning, som skogarne mest medtagas, bör det eljest missgynsamma förhållandet af trädvarornas låga värde å utrikes orter, hafva till följd ett sparsammare skogens ålitande. Dock kan detta ännu icke sägas hafva inträffat. Till beskaffenhet och godhet olika fortfar den på ett medel-afstånd emellan frambygden och fjället, att vara bäst. I fjälltrakten, der skogstillgången är ymnigast, befinnes åter jordmonen så mager, att träden behöfva en återväxt-tid af 250 till 300 år. En eller annan sockne-allmänning finnes, men de enskilda bye-skogarne hafva mestadels undergått en- eller stor-skifte. Utöfver hvad författningarne innehålla, äro, till skogarnes vård, andre anstalter ej vidtagne, än att uppmaningar till en bättre hushållning ej uteblifvit, hvarförutan af Kongl. Landtbruks-Academien och Länets Hushålls-sällskap premier blifvit utsatte, för att uppmuntra till trädplantering i synnerhet å smärre jordlägenheter. — Begagnandet af bräntorf är nästan okänt; dock hafva någre få jordbrukare i Medelpad härmed gjort början till insedd nytta och fördel. — De litet skogödande och varaktige sticketen vinna allt mer och mer förtroende; och då byggnadssättet bland allmogen i så måtto äfven vunnit förbättring, att flere bonings- och förvarings-rum inneslutas under ett tak, samt att väggar, tak och golf uppföras och inläggas med mera noggranhet än förr, är äfven derigenom en ej ringa skogs-besparing åstadkommen. — Gärdes-gårdarne uppföras efter gammal sed af stör och sönderklufven mindre skog, äfvensom så kallade rishagar nyttjas. Efter verkställd stenbrytning uppföras jemväl gärdesgårdar af sten.

De betydliga krono-skogarne, hvilkas areala innehåll, i anseende till deras oafslutade affattning, uti tabellen icke annorlunda än provisionellt kunnat upptagas, äro dels ännu odisponerade, dels upplätne under recognition för jernbrukens behof af ved och byggnadsvirke, dels ock till fällande af ett bestämt antal sågträd årligen för vissa sågverk emot stubbören. Andre åter äro, emot årlig afradsskatt i smör, upplätne till mulbetes nyttning, med förbehåll af Kronans fria disposition. De bergverken underlydande skogar äro antingen redan skattlagde eller under skattläggnings beredning.

Under de sist förflutne fem åren eller från och med år 1828 till och med år 1832 hafva tillsammans 387,881 tunnland 13 kappland kronomark blifvit afmätte och afvittrade. Med detta för orten vigtiga och angelägna göromål fortgår nu, i följd af Eder Kongl. Maj:ts Nådiga föreskrift, efter en förändrad och förbättrad plan, hvilken redan visat sig så ändamålsenlig, att, för innevarande år, nära dubbel mätning, mot ett föregående, kunnat af lika tjenste-personal åstadkommas. Under förenämnde tid äro jemväl fyratio nybygges-anläggningar beviljade och många ansökningar derom till Läns-Styrelsen ingifna, öfver hvilka, såsom till vederhörande afvittrings-förrättningar hänskjutne, ännu icke kunnat slutligen resolveras.

Bergsrörelse: Bland ortens många bergsträckor har, anställde flerfaldige forskningar och försök oaktadt, ännu icke påträffats någon malm-anledning, som förtjenat att bearbetas eller som icke måst öfvergifvas, till afsaknad, hvad jernmalm beträffar, för bruken, som ändå tryckas af långväga transporter och frakter. De 3:ne sista årens dels förhöjda spanmålspriser, dels nedsatte jernpriser hafva äfven ofördelaktigt inverkat på denna rörelse, så att jernverken i Länet, så gynnade de än äro af goda vattendrag och i allmänhet tillräcklig skogs-tillgång, och så mycket de i sin mon bidraga ej mindre till underhållande och förökande af en större folkmängd, än till penninge-förtjenst för allmogen genom kolning och spanmåls-afsättning, efter all anledning, under nämde tid, lemnat sine ägare mindre behållning. Vid de fyra masugnar och sexton jernbruk, med tillhörande manufaktur- och spik-hamrar, som finnas i Länet, sysselsättas 720 personer och tillverkas årligen omkring 16,000 skeppund, stål- och manufaktur-smide inberäknat. Andre förbättrade metoder äro, mig veterligen, icke införde, än de vid Lögdö bruk med mycken kostnad inrättade kol och rostugnar, som funnits ändamålsenlige och hvarigenom mycket både ved och dagsverken besparas.

Fabri-

Fabriker, bruk och andre näringar, som icke tillhöra bergsrörelsen.

Sådane äro, å landet, Sandö och Skönviks glasbruk, Nyede pappersbruk, Vifsta skeppsvarf, samt tullmjölqvarnar, salusågar och tegelbruk, till antal enligt tabellen. Vid de begge glasbruken, som äro, i afseende på kommunikation, väl belägne, och hafva god vedtillgång, arbeta 63 personer. Årliga tillverknings-beloppet skattas till 40,000 R:dr. Pappersbruket, det enda norr om Helsingland, har hittills icke varit så förestådt, att någon särdeles vinst deraf ägaren tillflutit. Det uppgifves numera endast sysselsätta 3 å 4 personer och tillverka 584 ris papper till ett värde af 1100 R:dr. Till utskjeppning på utrikes ort af bjelkar och bräder, men sällan af jern, redor Vifsta skeppsvarf, för det närvarande, fyra utrikes-gående skepp och briggar från 145 till 200 lästers drägtighet samt ett inrikes gående; varande således, sedan sista Femårs-Berättelsen, skeppens antal minskadt med 3:ne, hvaribland varfs-bolagets största och vackraste fartyg genom olyckshändelse. Mjölqvarnarne underhållas med säker dock ej hög vinst för ägarne, i anseende till mängden af husbehofs-qvarnar. Vid salu-sågarne, som, med undantag af de finbladige, skötas med ägarne eget folk, tillverkas, utom till husbehof, årligen emellan 20 och 30,000 tolfter i tvåtums räkning. Af de begge tegelbruken, för hvilka tjenlig lera saknas, är allenast det ena af någon vigt. Detta, tillhörigt Utansjö bruk och drifvet af dess folk, tillverkar 15,000 murtegel, som afsättas inom orten och i värde uppgå till 300 R:dr. Ut i Ahlnö socken finnas några kalkugnar, lemnande en måttlig afkastning och dervid 16 personer sysselsättas, de tider arbetet pågår.

Binäringar. Jagt kan numera icke räknas för någon näring i orten. Endast i fjell-socknarne idkad har den äfven der, under de sednare åren, märkbart aftagit. I anseende härtill och det uppköp som af ortens landt-handlare sker, har det inträffat, att, vintertiden så väl här i staden, som å marknaderna, priset stegrats och t. ex. för en hjerpe, uppgått till 16 å 28 sk. R:gs. Strömmings-fisket, som hufvudsakligast idkas af borgare från Hernösand, Sundsvall och Gelle, emot arrende till Kronan eller strandägarne, är dock derjemte för kustboerne en fördelaktig binäring och fortfar att vara det i mon af fångstens beskaffenhet, under det laxfisket deremot så aftagit, att, vid många fisken, fångsten icke svarat emot det arrende, som skolat till Kronan utgöras. Och då följaktligen, utom förlust af tid och arbete, penningar stundom måst tillskjutas för arrendets afbördande, har sådant haft till följd en ofta betydliga nedsatt afgäld, och svårighet att få lä-

genheten utarrenderad. Öfver orsakerna till laxfångstens aftagande är svårt att lemna ett säkert omdöme, men förnämligast vill nämde förhållande härledas dels från de privilegierade fiskeriernas mängd, särdeles vid utloppen, hvarigenom laxen hindras att upp i elfvarne lägga sin rom, dels af den mindre snö, som fallit i fjelltrakterna och de deraf minskade fjellfloderna. Af sik och andre fiskslag är fångsten obetydlig. Tjärubräkning, ehuru både enligt ortens naturtillgångar och af Länets hushålls-sällskap med premier uppmuntrad samt af enskilde jemväl understödd, har dock ej ernått någon förkofran, minst så att den kan anses såsom en binäring, och torde föga kunna bringas derhän, så länge allmogen, genom andre näringar på lättare sätt, kan förskaffa sig penninge-förtjenst. Sådan kunna en del socknar påräkna genom kolning och forslor för brukens behof samt genom afsättning af ved, dels till hufvudstaden, dels till Länets begge städer och glasbruk. Salpeter-tillverkning har ej eller tilltagit i den mon, hvartill det af Staten bestämda höga lösningspris för salpetern borde uppmuntra. Med pottaske-tillverkning och terpentinkokning har, i några socknar, början skett och torde, med understöd från Statens sida kunna bringas till näringsgren i orten. Länets förnämsta binäring, linneväfnaden, fortfar att behandlas med utmärkt omsorg. I Ångermanlands Norra fögderi, premiärlärfstets stamort, har förllidet år sådant lärft ända till 10:de klassens finhet blifvit tillverkad. Afsättningen är ej så liflig, som förmodas borde, men anses dock inbringa omkring 180,000 R:dr årligen. Ylleväfnad deremot idkas allenast till husbehof. Utom vid bruken, såsom redan i underdånighet nämndt är, gifvas få tillfällen till forslor, och af gästgifveri-skjutsen, samt särdeles hållskjutsen, såsom erfordrande en uppvaktning, den skjutslegan icke ersätter, är någon egentlig penninge-förtjenst ej påräknelig. Af en mindre del jordbrukare idkas, utöfver husbehof, hvarjehanda vinterslöjd, dertill räknas störra och mindre trädkärl, trädscedar, stolar m. m. Till sjöfart äger allmogen några få fartyg, hvarmed bräder, ved och landtmanna-varor på Herösand och Stockholm utskeppas.

Af alla dessa näringar, om hvilka det gemensamt gäller, att de äro med ortens läge och naturtillgångar enligt, samt för deras idkare i mer och mindre grad fördelaktige, bidragande, hvar i sin mon, till välstånd på det hela, kan ingen sägas genom allmänt understöd underhållas, ehuru väl premier ännu utgå för den finare linneväfnaden, likasom ingen bland dem egentligen kan anses inverka ofördelaktigt på jordbruket, utom hvad måhända angår

den i Norra Ångermanland uppdrifna lärfts-produktionen genom det utmagrande linsädet och jordens värdslösande i öfrigt.

Handel i landet. Ortens landtmanna-varor, bräder, bjelkar, ved, fogel, smör, fläsk, talg och skinn, sälja en del invånare sjelfve eller genom ombud i Rikets sydligare provinser under hopp om större vinst. Öfriga varuförrådet afsättes i Hernösand och Sundsvall samt vid Borgsjö, Sollefteå, Hammars, Ullångers, Häggviks, Själevads, Arnäs och Fjellsjö frimarknader, ej mindre än vid Svartviks, Wifsta, Skönviks, Nylands, Näske, Domsjö och Husoms lastnings-platser. Öfverallt på desse afsättnings-ställen förspörjes, särdeles bland städernas borgerskap, klagan öfver den så kallade landt-handeln. Medgifvas må det ock, vid betraktande af det urartade skick, hvori densamma så småningom kommit, att nämde klagan äger allt skäl för sig.

På den tid allmogens befattning med handeln var inskränkt till föryttande å södra orterna af egen och grannars medhafvande gårds-afvel, samt att i utbyte hemföra penningar och förnödenhets-varor, lærer någon anmärkning deremot icke kunnat med fog göras, annorlunda än så vidt dylike utfarter i handels-ärender haft ett menligt inflytande på allmogens lynne och sedlighet. Från denna för orten förmonliga rörelse har den, i motsatt förhållande, allt mer och mer förändrat sig till verklig landthandel, som numera idkas icke blott af hemmans-ägare, utan jemväl af torpare och drängar, och hvarvid merendels så tillgår, att landt-handlaren, vid marknader och deremellan i säljarens hemvist, verkställer uppköp af ortens produkter sällan mot kontant betalning, dock med löfte om sådan, efter skedd försäljning; men då denna ej utfaller efter önskan, och då landt-handlaren, ofta för att kunna bli af med varan och måhända lika ofta af stegrad vinningslystnad, ser sig nödsakad eller låta förleda sig, att, i stället för penningar, taga brännvin, likörer och lux-artiklar, måste säljaren låta nöja sig med den betalning, som kan fås, äfvensom landt-handlaren söker att, hvad han kan, prångla på den förre af sitt hemförda kram. När härtill kommer, att dessa handels-företag, merendels verkställda utan nödig beräkning af tid och omkostnader, ofta inleda i skuldsättning samt vingleri, och att landt-handeln från jordbruket rycker en mängd ynglingar samt återlemnar dem frånvande all trägnare och mödosammare sysselsättning, så visar sig samma handel, sålunda handhaft, vara af temligen estertänklig art. Då detta öfverklagade förhållande till en del velat härledas från Norra Ångermanlands aflägsenhet från köpstad, har fråga uppstått om en köpings anläggande derstädes, hvartill

Eder Kongl. Majt äfven täckts lemna Nådigt tillstånd. Hvad förra berättelserna innehålla angående gårdfari-handels skadlighet gäller äfven för närvarande.

§ 4.

Politisk författning.

Kammar-verk.

Under de sist förflutne fem åren har något hemmen icke ingått i skatt eller blifvit af öde upptaget eller i ödesmål förfallit, hvaremot 40 nybygges-anläggningar beviljats, äfvensom hemmans-klyfningar ärligen förtgått, under iakttagande af författningarnes föreskrift om undersökning rörande besuttenheten. I afseende på skiftes-delningarnes förtgång inom denna landsort talar det förhållande, att, ehuru Länets alla hemman förut funnos storskiftade, under nämde tid eller de första fem åren efter det Eder Kongl. Majts Nådiga skiftes-stadga vidtog att vara gällande, icke mindre än 271 remisser blifvit sökte och af Eder Kongl. Majts befallningshafvande beviljade till laga skiften, af hvilka flere äro afslutade och andre under verkställighet. Verkningarne häraf skola tvifvelsutan yttra sig uti en jordbrukets friare utveckling, sedan det tvång upphört, hvari ägoblandning och beroende af grannar förut hållit landtmannen fjettrad, och som onekligen vid många tillfällen förlamat hans verksamhet. Då bruk och vattenverk här i Länets ganska sparsamt äro till vatten-uppdämningar å andras ägor berättigade, kan härutinnan något hinder för jordens odling icke sägas vara för hand. Arrendatorernes antal är ringa och kan, i saknad af tillförlitlige uppgifter, förhållandet emellan dem och sjelfegande jordbrukare ej med noggrannhet bestämmas, men torde i en del af Länets kunna antagas som 1 till 20. Utom ett skatte-hemman, som innehafves af Hernösands hospital, finnes i öfrigt icke någon fastighet eller lägenhet de härstädes varande läroverk och fromma stiftelser underslagen. Antalet af post-hemman uppgår till 23 och af gästgifvare-gårdar till 50.

Stats-bidrag. Utom hvad tabellen innehåller rörande värdet af allmänna besvär och onera, bör här anföras, att, vid jemförelse emellan det samma och hemmanens uppskattnings-värde, jordbruket finnes vara nog betungadt och att denna moder-näring såmedelst hindras i sin fortkomst, emedan utaf den behållna afkastning och den arbetskraft, som dertill påräknas, en stor del bortgår i utskylder och andre præstationer, jemte det, under

jordbrukets försuñmande, sådane binäringar tillgripas, som förr inbringa penningar, hvilket är händelsen i de svagare sädes-orterna, der en måhända öfverdrifven brädsägning måste, till krono-utlagors och andre utgifTERS afhördande, öfvas. I synnerhet bära nybyggarna med möda sin skatt, som, fastän, i anseende till deras belägenhet i Länets aflägsnaste och ofruktbaraste delar, bestämt efter den i författningarne medgifne lägsta grund, likväl synes vara för hög, enär det egentligen är för mulbetet eller några å skogen glest spridda myror, som nybyggaren skattar, ty det dåliga Åkerlandet gifver antingen svag gröda eller missväxt, och skogs-produkterna kunna, för aflägsenheten ej med fördel afsättas.

I detta vidsträckta och glest bebodda Län, är eljest, ibland allmänna besvär och onera, skjutsningen ganska tung och hinderlig för hufvudnäringen, och genom den sysslolöshet och de tillfällen till hvarjehanda utsväfningar, som under hållningen äga rum, är åtminstone hållskjutsen tillika i moraliskt afseende förderflig, och Konungens Befallningshafvandes hemödande att ställa gästgifvare-skjutsen på entreprenad har hittills fruktlöst aflupit. En del socknar i Länet, belägne 10 å 20 mil ifrån stora landsvägen, kunna ej utgöra sig ålöpande skjuts-skyldighet, utan är den, emot viss afgift på selandet, fördelad på landets öfrige invånare. I anseende till vägarne längd samt mängden af större och mindre vattendrag, är ock under den korta och dyrbara sommartiden, väg- och bro-byggnaden, samt under de långa och svåra vintrarne, snöplogning och skottning högst betungande för jordbrukaren, som i allmänhet också besväras, dock på en för jordbruket mindre angelägen årtid, af långväga tionde- och gärdes-spanmåls forslor; äfvensom mycken tid jemväl förspilles vid pastoralierne lefvererande å särskilde terminer, der de icke äro, genom öfverenskommelse till färre artiklar reducerade.

Värdet af de i tabellen uppförde onera är funnet utaf Kronans räkenskaper, vederbörandes uppgifter till bevillnings-taxering samt krono-betjeningens för hvarje socken meddelade upplysningar.

Politi. Någon allmän anstalt till ordningens och sedlighetens vidmakt-hållande har, under de sista fem åren, ej ansetts af behofvet påkallad, hvar emot inom åtskillige församlingar öfverenskommelser blifvit för detta ändamål träffade samt af Eder Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställde. Och då 1758 års ännu gällande by-ordning, i anseende till förändrade förhållanden, funnits i flere delar mindre lämplig, har Läns-styrelsen varit betänkt, att om ny by-ordnings utfärdande föranstalta. Alla lands-församlingarne befinna sig ännu i saknad af skol-inrättningar, så att föräldrarne själf-

ve vanligen måste besörja sina barns undervisning i läsning och de första religions-begreppen; men, stundom anlitas ock särskilde skol-lärare, hvilka turvis besöka byarne; varande för dem, som åstunda räkne- och skrif-konstens inhämtande, enskilt biträde inom socknarne att tillgå, eller begagnas för någon tid de i städerna befintlige publike-skolor. Något undervisningsverk för nyttiga slöjder finnes icke. Öfver helsoftillståndet vaka närmast, jemte krono-betjeningen, de numera inom hvarje församling inrättade sundhets-nämder, och äro till helsovårdens handhavande fyra provincial-läkare i Länet anställda, hvarjemte i de fleste socknar barnmorskor blifvit antagna. Oaktadt smittkoppor under de sista åren varit gängse, har vaccinationen dock i allmänhet icke blifvit handhafd med den omsorg, som man förväntat och hvartill af Läns-styrelsen meddelte anmaningar bort föränleda. I Hernösands stad, der hospital också finnes, har Länet ett väl ordnadt lazarett och kurhus. Då församlingarnes fattig-kassor äro för obetydlige, att gifva en afkastning i allmänhet svarande mot fattig-försörjningens behof och, utom Länets begge städer och tio större socknar, de öfrige församlingarne ännu ej försedt sig med fattighus, afhjelpes bristen genom sammanskott af spanmål eller andre födoämnen till de mindre behöfvande, genom barns och ålderstegne eller sjuklige fattighjons inackorderande hos enskilde, och genom andres underhållande vissa dagar på hvarje hemman, vid hvilket förhållande och då klagan från egentliga fattighjon icke försports, jag anser fattig-försörjningen i Länet tillräcklig och nöjaktigt inrättad, enär anledning dessutom är, att församlingarne, i brist af fattighus, hvilkas kostsamma inrättande och underhållande, vid ett mindre antal fattige, gerna undvikes, mer och mer antaga utvägen af fattighjonens inackorderande och således efter hand afskaffa den så kallade sockengången, såsom mindre lämplig. Gästgifverierne finnas i försvarlig ordning, och är en fullständigare dagboks-kungörelse utfärdad samt nödig tillsyn öfver efterlefnaden deraf vederbörande anbefalld. — Till underdånig följd af Eder Kongl. Maj:ts befallning hörde, rörande utvägar till förhöjde premier för rofdjurs utödande, hafva Länets invånare, genom utsedde deputerade, under den 7 Februari 1831, åtagit sig, att dels pastoratvis, dels socknevis, genom sammanskott af hvarje matlag, som äger kreatur, erlägga premier eller så kallade skottpenningar för inom pastoratet eller socknen, utom skällgång, dödade björnar, vargar och lodjur till det af Eder Kongl. Maj:t i Nåder stadgade belopp eller tolf R:dr för björn, nio R:dr för varg och sex R:dr allt Banko för lodjur; och har beslutet härom vunnit Eder Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse.

Uti den i Hernösands stad för Länet inrättade sparbank uppgår insättningarnes belopp till 3522 R:dr 31 sk. Banko. Af de inom Länet befutlige 59 särskilda socknar äro numera 22 försedde med sockne-magasiner, hvaremot i de öfrige så kallade sparlärs-inrättningar dels redan blifvit vidtagne, dels komma att äga rum, sedan reglementen derföre, under den 7 Maj 1831, vunnit Eder Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse. Sistnämde magasinerings-anstalt, som i flere fall och i synnerhet derigenom anses förmonligare för orten, att, medelst densamma, ett större quantum spannmål blir, i behovets stund, att påräkna, än genom sockne-magasinerna, enligt nu gällande reglemente för desse, har vunnit allt mer och mer förtroende, och är fråga jemväl väckt, att, utom hemmans-ägare, som redan äro det, göra torpare och andre hvilka å landet besitta jord, delaktige i sparlärs-inrättningen. Å landet finnes icke någon privilegierad krog.

§ 5.

Städer.

Hernösands stad, belägen på Hernön i granskapet af Ångerman-elfvens utlopp i Bottniska viken, har två goda hamnar invid staden, förenade genom det emellan ön och fasta landet löpande sund, som fordom kunnat med fartyg genomfaras. Handel och sjöfart, handtverkerier och strömmings-fiske, jemte ringa jordbruk, äro de närings-fång, hvarpå staden i synnerhet grundar sitt bestånd.

Utrikes handel och sjöfart drifver staden enskilt med sex egna fartyg från 51 till 124 lästers dräktighet, och i Wifsta varfs bolag, med fyra fartyg från 145 till 200 läster, hvarmed utskeppas bjelkar och bräder, jemte smärre partier tjära och jern, till sådane platser, der dessa produkter förmodas kunna med bästa fördel afsättas, och som under vintertiden erbjuda frakt-förtjenst i Europas södra farvatten. Retour-laddning, när sådan medhafves, utgöres vanligen af salt för hemorten eller till afsättning å andre platser. Staden har dessutom 5 fartyg som segla på Östersjön mestadels med bräder.

Stadens inrikes handel, förnämligast sysselsättande sig med uppköp af ortens landtmanna-produkter och deras föryttrande i hufvudstaden, hvarifrån specier och kramvaror samt, i sednare tider, betydliga partier bränvin återhämtas, har icke vunnit den betydenhet, som den, i betraktande af stadens förträffliga läge, af dess lätta vatten-kommunikationer efter Ångermanlands

hafskust samt den 10 mil segelbara Ångerman-elfven, och af den ymniga produktion, som det omgifvande landet alstrar, både bordt och kunnat ernå. Såsom orsaker härtill uppgifvas en för långt drifven landthandel och den är ifrån år fortsatta gårdfarihandeln.

Handtverkerierna, inskränkte till hvad stadens och landets invånare behöfva, erbjuda, med vilkor af flit och ordentlighet, sina idkare en säker utkomst.

Fisket idkas af 85 borgare, hvilka, i saknad af staden tillhörande fiskvatten, dels arrendera Kronans fisklägenheter, dels, efter öfverenskommelser med allmogen, dess skattefischen begagna. Genom de sednare årens höga fiske-arrenden och då fångsten icke eller varit öfver medelmåttan, har, bland denna del af borgerskapet, en allmänna fattigdom börjat förmärkas. Den strömning, som af stadens fiskerskap fångas och insaltas, åtgår till det mesta för stadens och landets eget behof, och det är endast vid ymnigare fiske, som något kan, jemte kustboernes fångst, aflåtas till Stockholm och Gelle.

Beräffande handelns närvarande skick, har landets hufvudsakligaste export-artikel, trädvarorna, de sista åren, å utrikes ort fallit till ett ovanligt lågt pris, äfvensom fraktfarten varit föga lönande. Brädhandeln besväras ock af medtäflare bland åtskillige andre städers grosshandlare, som, genom hållna ombud eller till orten afskickade expediter, tid efter annan, dragit en stor del deraf under sig. Och då härtill kommer, att staden år 1831, åter förlorat tvenne utrikes gående fartyg, har sådant allt haft till följd en ytterligare minskning i den vanliga utrikes exporten. Den inrikes handeln, som vid här ofvan antyde förhållande borde hvila på en säkrare grund, har dock, för likaledes anförde orsaker, till stor del frångått stadens handlande, hvilka nu måste betraktas såsom täflande med ortens landthandlare, derigenom den påräknade förtjensten nedsättes och ofta uteblir, handels-rörelsen förklamas och mängens obestånd åstadkommes.

Stadens inflytande på landets kultur, näringar och konstflit kan således icke vara af betydighet. Särskilte prohibitiva författningar till stadens förmon finnas icke. Per medium uppgår tolags-afgiften till 360 R:dr, hamnpenningar till 50 R:dr, mudder-penningar till 150 och bro-penningar till 12 R:dr årligen, och de ringa våg-penningarne tillfalla vågmästaren, såsom lön. Af stadens odlade jord, användes en mindre del till kål- och kryddgårdar, hufvudsakligen till husbehof. Det öfriga besås vanligen med korn hvart sjunde år till det tionde och igenlägges derefter för hö-växt.

Här

Här varande gymnasium samt hädoms- och närings-skola bevistas af ett betydligt antal stiftets ungdom, som undervisas af skicklige och för lärdom kände lärare. Här finnes äfven ett boktryckeri, som drifves af en sät-tare och en tryckare.

För sjukvården, lönar staden en läkare; hvarförutan, genom aflidne Rådmanen E. Nybergs i lifstiden gjorde testamentariska disposition, två fri-sängar underhållas å lazarettet för fattige sjuke bland stadens invånare.

Å stadens fattighus underhållas 16 personer för ålder och bristande arbets-förmåga, äfvensom ett mer än dubbelt antal medellöse och behöfvande erhålla understöd qvartaliter, hvarjemte ett visst antal fattige borgare- och sjömans-enkor samt deras barn, efter Nybergiska testamentet, njuta årlige pensioner från 20 till 50 R:dr Banko.

Under samma tak med fattighuset, är ett nytt arbetshus inrättat på stadens bekostnad, jemte en fattig-skola, hvarest emellan 50 och 80 fattige barn erhålla undervisning efter Bell-lancasterska metoden af en dertill anta-gen, med lön äfven af staden försedd lärare: varande till upphjelpande af denna maktpåliggande skol-inrättning, utaf aflidne Rådmanen And. Ryd-qvist, genom testamente af den 25 April 1831, en everldelig fond anslagen af tretusende R:dr Banko, hvaraf årliga räntan skall utgöra en tillökning i lärarens löne-förmoner.

Ett mindre gästgifveri underhålles af staden till resandes fortskaffande derifrån.

Sundsvalls stad, belägen uti Medelpads landsskap, vid den så kallade Selångers-ån, och omgifven af flere socknar emellan Indahls- och Ljunga-elfvarne, hvilka begge förena sig med hafvet vid inloppet till stadens goda och beqväma hamn, äger således ett fördelaktigt läge för handel, sjöfart och handtverkerier, som, jemte jordbruk och strömmings-fiske, utgöra de närings-fång, hvarpå staden i synnerhet grundar sitt bestånd.

Den vidrige konjunkturen oaktadt, har trädvaru-handeln på utrikes or-ter snarare till- än aftagit, så att, efter medel-beräkning för den tidrymd, som denna berättelse omfattar, exporten årligen, från Sundsvall och under-lydande landt-hamnar, utgjort, utom åtskillige andre träd-effekter af mindre betydighet, 13,651 stycken bjelkar, 15,265 tolfter bräder af olika dimensio-ner, 2815 stycken sparrar, 230 stycken spiror och 100 tunnor tjära, jemte 1555 skeppund stångjern, samt 8 skeppund spik; och har värdet af nästli-det års export, då 65 laddningar utklarades, uppgått, efter gällande tull-

taxa, till 172,226 R:dr Banko. Förnämsta export-artikeln har, utom något specierier, medicinalier och viner m. m., bestått af salt, hvaraf årligen från utrikes orter blifvit införde omkring 3000 tunnor; utgörande värdet af de under sistlidet år importerade varor 14,611 R:dr Banko, likaledes efter tull-taxan beräknadt.

Stadens inrikes handel sysselsätter sig ock hufvudsakligen med förytt-rande af landets trädvaror, deraf, efter medel-beräkning för de sista fem åren, till inrikes orter och förnämligast på Stockholm afskeppats 5,305 st. bjelkar, 1,335 st. sparrar, 654 tolfter diverse bräder samt 5,304 gevärs-stockar m. m. och deremot återhämtas specierier, tobak, mjöl, kramvaror och bränvin m. m.

Afsättandet af landets öfverskotts-produkter utaf viktualier, kan numera anses nästan helt och hållet hafva frångått staden och kommit i landthand-lares händer. Den länge sporda klagan öfver intrång i stadsmanna-närin-garne af kringfarande vestgöthe-handlande har icke eller funnit skäl till tystnad.

För sjöfarten äger staden 13 egna däckade fartyg, af tillsammans 650 lästers dräktighet, samt en tredjedel i Wifsta skepps-varfs bolag. För utri-kes exporter befraktas dessutom andre Svenska städers skepp och i synner-het Norriska, äfvensom hamnen, i sådant ändamål, varit besökt af några främmande nationers fartyg. Stadens inrikes gående fartyg finna också en icke obetydlig sysselsättning med öfverförande till Stockholm af jern tillverk-ningar från omkringliggande bruk, hvilka i och invid staden hafva sina upplags-platser.

Strömmings-fisket idkas i de till staden donerade fisk-hamnar och sys-selsätter 104 af stadens borgare, hvilka under de sednare åren i sitt yrke rönt ombytlig framgång. Den erhållna fångsten, som icke motsvarat hvad i förra tider varit vanligt, öfverföres merendels af fiskarena sjeltve till Gefle hvarest den finner en förmonligare afsättning än i hemorten. Deremot häm-tar allmogen sitt behof af denna vara hufvudsakligen utaf kust-socknarnes invånare, hvilka som binäring idka strömmings-fiske och afsätta sitt öfver-skott, vid de tvenne årliga marknaderna i staden uti Juli och Septem-ber månader.

Den tobaks-fabrik, som funnits i staden är för 2:ne år sedan nedlagd i följd af ägarens inräkade obestånd.

Stadens inkomster uppgå, per medium, af tolag, till 301 R:dr, våg-penningar 200 R:dr, mätare-, packare- och stads-afgifter 140 R:dr, samt hamn-

och bro-penningar, 400 R:dr årligen. Några prohibitiva författningar till stadens förmon finnas icke.

Den i staden befintliga Apologist-skola besökes af stadens och kringliggande lands-byggdens söner, hvilka, till antal af emellan 60 och 70 i terminen, under handledning af 2:ne nitiske och skicklige lärare, njuta undervisning i de läroämnena, som, enligt Skol-ordningen, tillhöra denna inrättnings omfattning, i hvilka ämnen ungdomen, vid de årliga examina, i allmänhet visat sig hafva gjort hugnande framsteg. Ej utan förundran och bekymmer, hafva således stadens invånare erfarit att den komitté, som i nåder haft sig uppdragen regleringen af Rikets undervisnings-verk, funnit anledning att föreslå indragning af nämde läro-anstalt.

I stadens fattighus underhålles och vårdas 6 à 7 medellöse personer, som af ålder eller sjuklighet sakna arbets-förmåga, och åtnjuta öfrige fattige årligt understöd af fattigmedlen, med hvilka jemväl bestrides kostnaden för flere i torftighet lemnade fader- och moderlösa barn, som, till erhållande af föda och uppfostran, blifvit inackorderade hos enskilde dels i staden och dels på landet. Sjukvården besörjes af stads-läkaren och af den i staden boende provincial-läkaren.

Angående handtyrkeriernes och handelns tillstånd, stadens inflytande på landets kultur, näringar och konstflit, samt användandet af stads-jorden, gälla de för Hernösands stad gjorde anmärkningar.

Hernösand å Lands-Canzliet den 12 December 1833.

H. MÖRNER.

S. HILLBERG.

Uträkning öfver Medium af nedannämnde Fem årens Mark- gångs Taxor, uti Wester-Norrlands Län.

<i>Gistad Spanmål med 4 kap- par på Tunnan:</i>	För år 1828.	För år 1829.	För år 1830.	För år 1831.	För år 1832.	Medium.
En Tunna Råg	7 16 —	8 — —	8 16 —	12 — —	9 36 —	9 4 —
En Tunna Korn	6 — —	6 24 —	6 36 —	10 — —	7 24 —	7 16 10
En Tunna Ärtor	7 16 —	8 — —	8 16 —	12 — —	9 36 —	9 4 —
En Tunna Hafra	3 16 —	4 — —	4 8 —	5 16 —	4 42 —	4 16 5
Ett Lispund Smör	4 12 —	4 12 —	4 32 —	5 — —	4 — —	4 20 10
Ett Lisp. torrt Kött	2 24 —	2 12 —	2 12 —	2 — —	2 — —	2 9 7
Ett Lisp. Talg	4 12 —	4 12 —	4 16 —	5 — —	4 8 —	4 19 2
Ett Lisp. Humla	4 — —	4 — —	4 — —	4 16 —	5 4 —	4 13 7
En Oxe sådan som i Landet finnes	16 — —	16 — —	15 — —	14 — —	13 — —	14 38 5
Ett Får	2 — —	2 — —	2 — —	2 — —	2 — —	2 — —
En Gås	1 — —	1 — —	1 — —	1 — —	1 — —	1 — —
Ett Höns	— 10 —	— 10 —	— 10 —	— 10 —	— 10 —	— 10 —
20 st. Ägg	— 20 —	— 20 —	— 20 —	— 20 —	— 20 —	— 20 —
En Tunna bättre Lax	33 16 —	36 — —	36 — —	48 — —	41 16 —	38 44 10
Ett Lisp. dito	2 37 4	3 — —	3 — —	4 — —	3 21 4	3 11 9
En Tunna af den så kallade Forsslaxen, som fångas of- vanföre Sollefteå Forssen	27 16 —	30 — —	30 — —	40 — —	33 16 —	32 6 5
Ett Lisp. dito	2 13 4	2 24 —	2 24 —	3 16 —	2 37 4	2 32 6
En Tunna Lax af den i Tu- na Elf och Medelpad	33 16 —	36 — —	36 — —	48 — —	41 16 —	38 44 10
Ett Lisp. dito	2 37 4	3 — —	3 — —	4 — —	3 21 4	2 32 6
En tunna salt Sik	21 16 —	22 — —	22 — —	21 24 —	20 — —	21 17 7
Ett Lisp. dito	1 37 4	1 40 —	1 40 —	1 38 —	1 32 —	1 37 6
Ett Lisp. Åhl	3 — —	3 8 —	3 8 —	3 16 —	3 16 —	3 9 7
En Tunna Strömming	10 — —	9 32 —	9 32 —	10 8 —	8 32 —	9 30 5
Ett Lisp. dito	— 40 —	— 38 8 —	— 38 8 —	— 40 8 —	— 34 8 —	— 38 6
Ett Lisp. Torrisk	1 24 —	1 24 —	1 24 —	1 24 —	1 16 —	1 22 5
100 st. Neyonögon	— 32 —	— 32 —	— 32 —	— 36 —	— 36 —	— 33 7
Ett Lass Hårdvallshö om 40 Lisp.	6 — —	6 — —	6 24 —	10 — —	10 — —	7 33 7
En Kjärfva Halm, som bör innehålla 2:ne Lisp.	— 5 —	— 5 —	— 5 —	— 8 —	— 6 —	— 5 10

	För år 1828.	För år 1829.	För år 1830.	För år 1831.	För år 1832.	Medium.
Ett Lisp. Skjälspäck . . .	2 36	3	3 16	3 16	3 8	3 4
En Tunna Tjära	4 44	5	5	4 36	4 24	4 40
En Tolft Halfbottens bräder	2 32	2 32	2 40	3	3	2 40
En Tolft Plankor	3 24	3 24	4	4	4	3 38 5
En Sägstock	15	15	15	16	16	15 5
Ett Lass Tallved	20	20	20	20	20	20
Ett Dränge Dagsverke . . .	24	24	24	24	24	24
Ett Öke dito	1	1	1	1	1	1
<i>Båtsmans-Utrednings-</i>						
<i>Persedlar:</i>						
En Kapprock af blått Valmar	10	10	10	10	10	10
En Kappsäck af Segelduk, Skind eller Väf	3 16	3 16	3 16	3 16	3 16	3 16
En nåckad Rya eller Ylletäcke	2 16	2 16	2 16	2 16	2 16	2 16
En Hängmatta af Buldan	2 40	2 40	2 40	2 40	2 40	2 40
<i>Beklädnads-Persedlar:</i>						
En Tröja af blått Valmar	4 32	4 32	4 32	4 32	4 32	4 32
En dito af grått dito . . .	4	4	4	4	4	4
En Väst med ärmar af blått d:o	3 40	3 40	3 40	3 40	3 40	3 40
En dito af grått dito . . .	3 8	3 8	3 8	3 8	3 8	3 8
Ett par Långbyxor af blått d:o	3 4	3 4	3 4	3 4	3 4	3 4
Ett par dito af grått dito	2 20	2 20	2 20	2 20	2 20	2 20
En blå och hvitrutig halsduk	12	12	12	12	12	12
En Hatt	1 24	1 24	1 24	1 24	1 24	1 24
Ett par Läderskor	1 14	1 14	1 14	1 14	1 14	1 14
Ett par Ullstrumpor	39	39	39	39	39	39
En Skjorta af Blångarn . . .	39	39	39	39	39	39
En dito af Lärft	1 12	1 12	1 12	1 12	1 12	1 12
En Släpklädning af Valmar	8	8	8	8	8	8
<i>Hemkalls-Persedlar:</i>						
En Tunna Spanmål	6	6 24	6 36	10	7 24	7 16 10
Ett Lisp. matvaror, bestående af hälften kött och hälften smör	3 18	3 12	3 22	3 24	3	3 15 2

<i>Ved och Lysnings-Ämnen:</i>	För år 1828.			För år 1829.			För år 1830.			För år 1831.			För år 1832.			Medium.		
En famn Björkved af nya målet, omkostnadsfritt levererad i Garnizonsort . . .	4	16	—	4	16	—	4	16	—	4	16	—	4	16	—	4	16	—
En famn Ahlved dito . . .	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—
En famn Tallved dito . . .	2	16	—	2	16	—	2	32	—	2	32	—	2	32	—	2	25	7
En famn Granved dito . . .	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—
Ett Lisp. Talgljus à 7 st. på &Z	5	24	—	5	24	—	5	24	—	5	32	—	4	40	—	5	19	2
Ett Skålp. gula Vaxljus . . .	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
En kanna Rofolja . . .	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—
<i>Tillkommer, i afseende på underhåll för tågande trupper och Fångar under forssling:</i>																		
Ett Lisp. Rågmjöl . . .	—	29	4	—	32	—	—	33	4	1	—	—	—	42	7	—	37	1
En Tunna Korngryn . . .	12	—	—	13	—	—	13	24	—	20	—	—	15	—	—	14	33	7
Ett Lisp. salt Kött . . .	1	28	—	1	28	—	1	28	—	1	26	—	1	26	—	1	27	2
Ett Lisp. färskt dito . . .	1	8	—	1	8	—	1	8	—	1	4	—	1	4	—	1	6	5
Ett Lisp. Koksalt . . .	—	16	—	—	16	—	—	16	—	—	16	—	—	16	—	—	16	—
Ett Lisp. salt Flåsk . . .	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	16	—	3	3	2
Ett Lisp. torrt dito . . .	3	32	—	3	32	—	3	32	—	3	32	—	4	—	—	3	35	2
En mark mjukt Bröd . . .	—	1	7	—	1	8	—	1	9	—	2	4	—	2	1	—	1	11
En Dag-Portion . . .	—	6	6	—	6	9	—	7	—	—	8	6	—	7	9	—	7	4
En Dag-Ration . . .	—	14	5	—	14	5	—	15	7	—	24	—	—	24	—	—	18	6

Lands-Contoiret i Hernösand den 12 December 1833.

SAM. SELLING.

